

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. An ratio voluntarii perfectiùs reperiatur in actibus liberis, quàm in
necessariis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

rationem imperfectam competit etiam brutis. Quibus A
verbis S. Doctor utramque partem nostrae con-
clusionis & docuit & probavit: unde ulteriori
probatione non indiget.

Sed quæres, utrum voluntarium univocè vel
solum analogicè dicatur de homine & de bruto?
Respondeo univocè de utroque prædicari. Ra-
tio est, quia bruta conveniunt univocè & gene-
ricè nobiscum in gradu & ratione cognoscitivi:
Ergo etiam in ratione appetitivi, seu voluntarii.
Consequenter patet: quia appetitus sequitur
cognitionem, & juxta modum cognitionis est
modus voluntarii & appetitivi, ut ex D. Thoma
jam vidimus: Ergo ubi ratio cognoscitivi est uni-
voca, etiam ratio voluntarii seu appetitivi est uni-
voca erit. Antecedens verò præbatur: Bruta &
homo continentur sub eodem genere & gradu
animalis: Ergo & sub eodem gradu cognoscitivi-
vi. Consequenter patet: nam animal, quod uni-
vocè se habet ad utrumque, est vivens sensibile:
Ergo & vivens cognoscens; sentire enim cogno-
scere est: Ergo quæ conveniunt univocè in ratio-
ne generica animalis, conveniunt univocè in ratio-
ne cognoscitivi.

Dices: Voluntarium dicitur à voluntate: Sed
voluntas non reperitur in brutis, nisi metapho-
ricè, sicut risus in præto: Ergo nec ratio volunta-
ria.

Respondeo, voluntarium dici quidem à vo-
luntate, ut ab eo à quo nomen imponitur, tan-
quam à principali in genere appetitus, non tam-
en significare solum actum ab illa elicitedum,
sed etiam actum elicitedum ab appetitu sensitivo
brutorum: quia aliud est id à quo nomen impo-
nuntur, & aliud id, ad quod significandum impo-
nuntur: lapis enim v.g. dicitur à lædendo pedem,
omne tamen quod lædit pedem non est lapis.
Vel etiam dici potest, quod voluntarium dicitur
à voluntate, non specificè sumptà, pro voluntate
rationali, sed à voluntate genericè sumptà, pro-
ut abstrahit à rationali & irrationali, & solum si-
gnificat appetitum elicitedum, ut regulatum cog-
nitione: & sic sumptum voluntarium dividitur
in duas species, scilicet in voluntarium perfe-
ctum, quod in solo homine reperitur, & in vo-
luntarium imperfectum, quod convenit etiam
brutis, sicut etiam animal, seu vivens sensibile,
in perfectum & imperfectum dividitur.

Ex dictis colliges, hanc definitionem volun-
tarii ab Almaino traditam: *Voluntarium est actio
vel omnisio, qua ita est in potestate agentis, ut positus om-
nium requisitis possit eam ponere vel non ponere*, non est
legitima: illa enim solum convenit actibus
liberis: voluntarium autem latius & universali-
us se habet quam liberum; nam convenit pueris,
amentibus, & brutis, quibus tamen non
convenit libertas, ut ex Aristotele docet Divus
Thomas hic articulo secundo in argumento, sed
contra. Item in beatis amor beatificus, & fructio
ultimi finis, sunt actus omnino necessarii, & ta-
men sunt perfectè voluntarii, ut patebit ex di-
cendis articulo sequenti.

* * *

ARTICULUS II.

*An ratio voluntarii perfectius reperia-
tur in actibus liberis, quàm in
necessariis?*

AFFIRMANT Vasquez hic disputatione
23, capite 4. Salas, & Lorca, citantes Almai-
num, Conradum, & alios, Negant verò Cajeta-
nus, Medina, & alii Discipuli D. Thomæ. Pro re-
solutione,

Notandum est, ex duplici capite posse con-
tingere quod aliquis actus sit necessarius: primò
ex imperfectione cognitionis; quo pacto mo-
tus primò primi & indeliberati in homine sunt
necessarii: secundo ex summa perfectione cog-
nitionis, quæ representat objectum ut in se
est, & sic amor beatificus est necessarius, quia
regulatur per visionem beatam, quæ tollit in-
differentiam objectivam iudicii, & Deum ut in
se est clarè voluntati representat. Hoc præmis-
so, sit

§. I.

Vera sententia statuitur.

Dico igitur: Actus necessarios ex perfectione
cognitionis, esse magis voluntarios, quàm
actus liberos.

Probatum primò conclusio: Deus necessariò
seipsum amat, & liberè diligit creaturas: Sed a-
mor quo seipsum diligit, est magis voluntarius,
quàm amor quo diligit creaturas: Ergo actus ne-
cessarius in Deo est magis voluntarius quàm a-
ctus liber. Major patet, Minor probatur. Amor
quo Deus seipsum diligit, est major in ratione
amoris, quàm amor quo liberè diligit creaturas:
Ergo etiam est major in ratione voluntarii. An-
tecedens est certum; quia Deus magis amat sei-
psum, quàm creaturas; amat enim seipsum, ut
summum & infinitum bonum, creaturas verò,
ut bonum aliquod limitatum & finitum. Confe-
quentia verò probatur. Amor in ratione amoris
est essentialiter voluntarius; cum amor nihil ali-
ud sit quàm quoddam pondus & inclinatio
voluntatis, juxta illud Augustini in confessioni-
bus: *Amor meus pondus meum, amore feror quocumque
feror*: Ergo si amor quo Deus seipsum diligit, sit
major in ratione amoris, amore quo diligit crea-
turas, erit etiam major seu perfectior in ratione
voluntarii. Simile argumentum fieri potest de
amore notionali, quo Spiritus sanctus produci-
tur: absurdum enim videtur dicere, quod pro-
ductio creaturarum sit magis voluntaria in Deo
quàm hujus divini amoris inspiratio.

Respondet Vasquez, amorem quo Deus sei-
psum diligit, & quo Spiritus sanctus produci-
tur, excedere amorem quo diligit creaturas, non in
ratione voluntarii, sed ex parte objecti; quia sei-
licet Deus amat seipsum ut habet omnimodam
rationem boni; creaturas verò ut bonum ali-
quod finitum, particulare, & indifferens.

Sed hæc responsio magis confirmat, quàm in-
firmet rationem adductam: quia perfectio amo-
ris limitat ex ordine & intrinseca habitudine ad
objectum: Ergo quod perfectius erit tale obje-
ctum, eò perfectior erit amor in ratione amoris

subindeque in ratione voluntarii, quam essentialiter amor includit.

11 Probatur secundò conclusio ratione fundamentali, ex propria ratione voluntarii desumpta. Cùm voluntarium sit id quod procedit à principio intrinseco cum cognitione finis, impossibile est voluntarium liberum in Deo excedere necessarium in ratione voluntarii, nisi excedat illud in hoc quod est esse ab intrinseco cum cognitione: Sed omnino absurdum est dicere productionem creaturarum in Deo esse magis ab intrinseco, aut ex perfectiori cognitione, quàm Spiritus sancti processionem, quæ est omnino necessaria: Ergo absurdum est dicere in Deo voluntarium liberum excedere necessarium in ratione voluntarii.

12 Hæ rationes probant, non solum in Deo, sed etiam in natura rationali creata, actus necessarios ex perfectione cognitionis, esse magis voluntarios, quàm actus liberos: Tum quia in creatura rationali libertas & necessitas sunt originatæ & exemplatæ à libertate & necessitate divina; unde loquendum est de voluntario libero & necessario creaturæ rationalis, sicut de actibus liberis & necessariis voluntatis divinæ, servatâ tamen proportione: Tum etiam quia dilectio patriæ est major in ratione amoris, quàm amor viæ; adeoque in ratione voluntarii, quæ in amore essentialiter includitur: Tum denique quia amor patriæ est magis ab intrinseco, quàm amor viæ; cùm charitas patriæ toto conatu feratur in Deum; & ex perfectiori etiam cognitione procedit, cùm dimanet à visione beatifica, quæ est perfectissima cognitio ultimi finis.

13 Respondet Valquez ubi supra, perfectionem voluntarii non peti ex perfectione cuiuscumque cognitionis, sed solum ex perfectione illius cognitionis quæ est radix voluntarii: hæc autem (inquit) est cognitio indifferens, seu apprehendens objectum sub indifferentia boni & mali.

14 Sed contra: D. Thomas hic art. 2. loquens de cognitione quæ est radix perfecti voluntarii, quam cognitionem perfectam vocat, ait illam esse, quæ non solum apprehenditur res quæ est finis, sed etiam cognoscitur ratio & proportio eius quod ordinatur ad finem ipsum: Sed hæc cognitio abstrahit ab indifferentia, ut patet; quia tam bene cognitio necessaria attingit proportionem finis ad media, & mediocorum ad finem, quàm cognitio indifferens: Ergo falsum est quod cognitio, quæ est radix perfecti voluntarii, sit solum illa quæ apprehendit objectum sub indifferentia boni & mali.

15 Confirmatur: Intantum requiritur cognitio ad voluntarium, in quantum tollit ignorantiam quæ causat involuntarium: Atqui ignorantia non causatur per defectum indifferentiæ, sed per defectum cognitionis: Ergo ad rationem perfectionis vel imperfectionis voluntarii, non est attendenda ullo modo ratio indifferentiæ, vel determinationis ex parte intellectus, sed ratio cognitionis vel ignorantie.

§. II.

Solvuntur objectiones.

16 **O**BJECTIONIBUS primò contra istam conclusionem, D. Thomas hic art. 2. in corp. sic ait: *Perfectam igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehensio sine aliquo posse, deliberans de fine & de his quæ sunt ad*

A *finem, moveri in finem vel non moveri: Sed quod fit cum deliberatione est liberum: Ego voluntarium perfectum, in sententia D. Thomæ, est idem quod liberum: Ergo non reperitur in actibus necessariis.*

Confirmatur primò. S. Doctor in eodem articulo in resp. ad 3. docet quod *laus & vituperium consequuntur actum voluntarium, secundum perfectam rationem voluntarii: Sed laus & vituperium non sequuntur nisi ad actus liberos, qui cum necessitate agit, vel agitur, nullam meretur laudem aut vituperium: Ergo idem quod prius.*

Confirmatur a. plius: Idem sanctus Doctor interdum asserit actus notionales in Deo non esse voluntarios, quia necessarii sunt: Ergo ratio voluntarii non reperitur in actibus necessariis.

B Respondeo primum locum Divi Thomæ, 13 quem Valquez & Lorca tanquam expressum in sui favore magnificant, varias habere explanationes, quas refert Ildephonus hic disputat. 73. fragm. 3. Verior & conformior textui est illa, quæ asserit S. Doctorem per hæc verba: *Perfectam cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, essentialiter in voluntarii perfectionem voluisse exponere; hæc enim ad perfectam cognitionem consequitur, & per illam differt à voluntario imperfecto, quod in pueris, amentibus, & beatis reperitur: in reliquis autem verbis, quando subdit: *Prout scilicet apprehensio sine posse, quis deliberans de fine, &c.* solum ponit exemplum quoddam voluntarii perfecti, in eo quod nobis notius est, scilicet in actu libero; ex quo non licet inferre non dari voluntarium perfectum sine libertate; sicut si quis dicat, animal distinguitur à planta in eo quod sentit, quemadmodum videmus homines sentire; inde non licet colligere, quod solum homines sentiant, non verò bruta.*

Ad primam confirmationem dicendum est, quod laus & vituperium sequuntur voluntarium perfectum, sed non omnino: est enim hæc proprietas sicut proprium secundo modo, quod convenit soli, sed non omni.

Ad 2. addo, quod licet in amore beatifico, & aliis actibus ex perfectione cognitionis necessariis, non invenitur laus formaliter, bene tamen eminenter, quia invenitur aliquid altius laude, scilicet gloria, quæ est laus in præmio, & consummatio omnis laudis: sicut etiam Deus est dignus omni laude propter gloriam suam, quam tamen habet necessariò, & propter amorem quod se amat, & quod Spiritus sanctus procedit.

Ad secundam confirmationem respondeo, quod quando D. Thomas ait actus notionales in Deo non esse perfectè voluntarios, vel loquitur de generatione Filii, quæ non est voluntaria formaliter (cùm Filius non procedat à voluntate, sed ab intellectu) sed tantum concomitantè, quia Pater vult se generare, & in tali generatione sibi complacet, ut ipsemet sanctus Doctor explicat 1. parte quæst. 47. art. 2. Vel sanctorum voluntarium pro libero. In hoc enim distinguitur generatio adoptiva à naturali, quod prima fit voluntariè seu liberè, fit enim per liberam & gratuitam gratiæ largitionem, juxta illud Jacobi primo *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*: secunda verò est naturalis & necessaria, quia fit per naturalem & necessariam divinæ substantiæ communicationem: propter quod Hilarius & alii SS. Patres dicunt Filium non voluntariè, sed naturè procedere.

Obj.

Objicies secundò: Modus operandi liberè est perfectior modò operandi necessariò. Ergo in modo operandi liberè, perfectior ratio voluntarii reperiri debet. Consequentia videtur bona. Antecedens probatur: quia modus operandi liberè convenit naturæ rationali, secundum gradum perfectionis, quem habet super irrationalem; modus verò operandi necessariò, est communis ipsi naturæ rationali cum inferioribus naturis.

Respondeo distinguendo Antecedens: Est perfectior modò operandi necessariò, qui sequitur cognitionem imperfectam, concedo Antecedens; modò operandi necessariò ex perfecta cognitione, nego Antecedens. Ad Probationem dico, quòd sicut modus operandi liberè est proprius naturæ rationalis, quatenus excedit omnes alias naturas inferiores; ita & modus operandi necessariò sequens perfectam cognitionem, ut patet in amore beatifico: ille enim convenit creaturæ intellectuali, prout omnes alias naturas inferiores excedit.

Objicies tertio: Voluntarium liberum est magis ab intrinseco & ex perfectiori cognitione actus, quàm voluntarium necessarium: Ergo voluntarium liberum excedit necessarium in ratione voluntarii. Consequentia patet ex supra dictis. Antecedens probatur primò quòd primam partem: quia voluntas liberè agens magis movet se ipsam, quàm cum necessariò agit; nam inclinatio naturalis est ab Authore naturæ impressa; libera autem à voluntate in seipsa omnino producitur: Ergo voluntarium liberum est magis ab intrinseco, quàm voluntarium necessarium. Probatur etiam idem Antecedens quòd secundam partem: Quia cognitio concurrens ad actum liberum, non solum proponit objectum, sed etiam influit in operationem ipsam; cum enim sit deliberatio rationis, deliberat de ipsa operatione, ac proinde influit in illam; quòd non facit cognitio requisita ad actum necessarium: Ergo voluntarium liberum est magis ex cognitione finis, quàm necessarium.

Respondeo negando Antecedens. Ad probationem primæ partis dico, voluntatem non magis movere se ipsam ad actum liberum, quàm ad actum necessarium; imò magis se movet ad actum necessarium, ut patet in amore Dei in patria, ad quem voluntas se movet totis suis viribus; quòd non ita præstat in amore libero, quem elicit in via. Nec obstat quòd inclinatio naturalis sit ab Authore naturæ impressa: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. ad 1. *Luce de ratione voluntarii sit quòd principium ejus sit intra: non tamen est contrariationem voluntarii, quòd causetur vel moveatur ab exteriori principio; quia non est de ratione voluntarii, quòd principium intrinsecum sit principium primum.*

Ad probationem secundæ partis, nego quòd in actu necessariò sit iudicium solum de bonitate objecti, non verò de ipsa operatione voluntatis: nam per visionem beatificam v.g. non solum manifestatur summa bonitas ex parte objecti ut amabilis, sed etiam ipsum exercitium actus amandi ita representatur bonum & conveniens, quòd cessatio ab illo non potest apprehendi ut appetibilis: Ergo iudicium practicum quòd formatur ex visione beatifica, non solum iudicat de bonitate objecti, sed etiam de convenientia actus; non minus quam iudicium practicum quòd regulat actus liberos.

ARTICULUS III.

Utrum ut omisso, & effectus ex illa secutus, sint voluntaria, requiratur debitum, seu obligatio ponendi actum qui omittitur?

COMMUNITER dici solet ad omissionem voluntariam requiri hæc tria, posse, teneri, & non facere. Et quamvis de primo & tertio nulla sit controversia, de secundo tamen non est ita certum & exploratum: aliqui enim existimant tam omissionem, quàm effectum ex illa sequutum, esse voluntaria, licet nullum sit præceptum, vel obligatio ponendi actum omisum. Ita Salas hic disp. 1. sect. 4. nu. 46. Alii, ut Martinez, Alvarez, & Joannes à S. Thoma, distinguunt inter omissionem & effectum, & hunc fatentur non esse voluntarium indirecte, quando non est obligatio ponendi actum omisum; de ipsa vero omissione id negant. Alii cum Cajetano & Conrado contendunt præceptum seu obligationem ad utrumque requiri, id est, ut tam omisso, quàm effectus ex illa sequutus censentur voluntaria. Aliqui tandem, volentes ad concordiam prædictas sententias reducere, dicunt debitum, seu obligationem ponendi actum, requiri ut omisso & actus ex illa sequutus sint voluntaria moraliter seu culpabiliter (quia non est culpa nisi sit transgressio præcepti seu legis; ubi autem non est lex, nec prævaricatio, ut dicitur ad Romanos 4.) non vero ut sint voluntaria physice & inculpabiliter: ad hoc enim lex aut præceptum indifferenter se habent.

§. I.

Præmittenda ad solutionem questionis.

SUPPONO primo: Aliquid posse dici voluntarium dupliciter, scilicet in potentia, & in actu: ut dicatur voluntarium in potentia, sufficit ipsum esse in potestate voluntatis, tanquam in causa quæ habeat facultatem ad ipsum; quò pacto ambulatio homini sedenti dici potest voluntaria, quia in potestate ipsius voluntatis continetur: ut vero aliquid sit voluntarium in actu, requiritur insuper quòd illa facultas voluntatis sit aliquo modo redacta in actum, seu habeat aliquam causalitatem respectu ipsius. Ratio utriusque est, quia voluntarium importat habitudinem ad voluntatem ut ad causam; Ergo ut sit voluntarium in potentia, sufficit quòd voluntas habeat potestatem in ipsum; ut autem sit voluntarium in actu, necessaria est aliqua causalitas voluntatis respectu illius.

Suppono secundò, voluntarium in actu adhuc esse duplex, unum directum, & aliud indirectum. Directum est illud quòd procedit à voluntate per verum & positivum influxum, sive immediate, sive mediate; unde est aliquis actus à voluntate elicitus, vel ab ea imperatus. Indirectum est illud quòd non procedit quidem à voluntate, sed tamen ei imputatur, quia connexionem habet cum aliquo ab ipsa directe volito; & hoc vocatur etiam voluntarium interpretativum.

Suppono tertio, requiri necessariò ad quòdcumque voluntarium, quòd objectum sit cognitum.

M 3 rum,